

2023-12-06

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnd

Frågor från Moderaterna

ARBOS

1. Vi vill ha en översiktlig beskrivning av hur en eventuell heltidsaktivitet ser ut inom ARBOS för en genomsnittlig försörjningsstödstagare?

Det är stor variation på hur planeringen ser ut för olika försörjningsstödstagare, detta baserat på personens bakgrund, kunskaper i svenska, andra kompetenser och personliga förmågor, hälsosituation, sociala situation samt vilka behov personen har för att gå mot egen försörjning. Av ca 1480 personer ser det ut enligt följande:

- 126 har beslutad insats "Kundval rusta och matcha" (KROM) av Arbetsförmedlingen
- 90 har annan insats beslutad av Arbetsförmedlingen
- 9 har beslut om insats i "Jobb och utvecklingsgarantin" av Arbetsförmedlingen.

Resterande 1255 personer (85% av målgruppen) har ingen insats alls via Arbetsförmedlingen trots att de är arbetslösa. För dessa genomför Arbos insatser, antingen ensamt eller i samarbete med Vuxenutbildningen eller andra. För de kunder som inte ges insats via Arbetsförmedlingen är det en bred palett av insatser som Arbos ger. Vissa kunder ges utbildningsinsatser på heltidsnivå av Arbos på Jägargatan, så som exempelvis Språkspåret, Utvecklingsspåret eller Arbets- och utbildningsspåret, vilket ges närmare 200 kunder. Under perioden augusti-november 2023 genomförde försörjningstödstagare totalt 4974 utbildningspass hos Arbos på Jägargatan. Detta i Språkspåret, Utvecklingsspåret, Arbets- och utbildningsspåret, samt i datorrelaterad utbildning. Dessa insatser är på deltid hos Arbos och kompletteras för vissa kunder med bristande kunskap i svenska, med SFI-studier eller andra studier.

Andra kunder utbildas av Arbos och Vuxenutbildningen tillsammans, exempelvis personer i "Trappstegsutbildningen" och "Arbetsintegrerad svenska", totalt ungefär 40 kunder.

Till det här utför kunder andra insatser så som arbetsträning, aktivitetsbaserad bedömning, samt olika former av praktik för att utveckla förmåga eller testa yrke.

Dessutom ska personen avsätta tid varje dag och vecka för att söka arbeten i form av sökaktiviteter, skriva ansökningshandlingar, besöka arbetsgivare m.m.

Allt ovanstående i en mix som är rätt utifrån just den personens förutsättningar och behov för att nå egen försörjning genom arbete, studier eller annat.

2. Hur stor andel av deltagarna befinner sig i en heltids- eller nära heltidsaktivitet?

Andelen i heltidsaktivitet beror på hur man räknar och vad man bedömer vara heltid.

Staten/Arbetsförmedlingen räknar flera av deras insatser som heltidsaktiviteter. Exempelvis de personer som av Arbetsförmedlingen är inskrivna i insats Kundsväl Rust och Matcha (KROM) räknas av staten/Arbetsförmedlingen som heltidssyssesatta trots att KROM endast ger dem utförande stödjande insatser 15-30 minuter per vecka. Resterande tid för personen är egenaktivitet i form av jobbsökande och egna reflektioner. Detta ingår i statens syn på heltidsaktivitet. När en KROM-leverantör har ansvaret för och får ekonomisk ersättning för att utföra stödet till en arbetslös som är deras kund, ger Arbos inte stödinsatser samtidigt. Ansvaret för arbetsmarknadsinsatser är i grunden statens och Arbetsförmedlingens insatser går alltid före kommunens.

Av de totalt ca 1480 försörjningsstödstagarna har följande heltidsinsatser:

- 126 i Arbetsförmedlingens insats KROM
- 99 i annan insats från Arbetsförmedlingen
- 20 studerar *Trappstegsutbildningen*, via Arbos/Vuxenutbildningen
- 20 studerar i *Arbetsintegrerad svenska*, via Arbos/Vuxenutbildningen

- 8 studerar *Stegvis utbildning till arbete*, via Arbos/Vuxenutbildningen/Kontor boende
- Ett par hundra som går kompetenshöjande insats hos Arbos, alternativt hos Arbos kombinerat med SFI eller annan utbildning via Vuxenutbildningen eller andra.

3. Hur stor andel av deltagarna befinner sig i en aktivitet mindre än 50%?
Svårbedömt då det inte förs någon statistik på detta.

4. Hur många kunder har respektive förändringsledare?

Genomsnittet är drygt 30 försörjningsstödkunder per förändringsledare.

Därutöver hanterar förändringsledargruppen även totalt 140 trygghetsanställda, 100 introduktionsanställda, 22 nystartsanställda samt 70 unga i Kommunens aktivitetsansvar.

Totalt hanterar förändringsledarna 1826 försörjningsstödstagare och andra i målgruppen.

5. Hur mycket tid avsätt med respektive kund per förändringsledare i snitt? Varierar detta mycket från kund till kund, eller har man samma tid till förfogande som alla andra?

Arbets sättet utgår från att lika inte är rättvist, utan att hur många gånger förändringsledaren träffar varje kund varierar utifrån vad som behövs och är rätt för den enskilda kunden. Detta i sin tur beror på personens förmågor och hur komplex problematik personen har, hur många insatser man ska samverka med (exempelvis hälsocentral, psykiatri, socialtjänsten, skola, beroendemottagning, frivården m.fl.). Vissa kunder har förändringsledare kontakt med dagligen, andra har man kontakt med någon gång per månad. Kontakter sker även vid träffar tillsammans med samverkande parter.

Kunder som deltar i utbildningsinsatser hos Arbos på Jägargatan träffar även förändringsledare varje utbildningsdag och där sker mycket uppföljning och dialog om personens situation med personens ordinarie förändringsledare.

6. Hur upplever förändringsledarna arbetsbelastningen?

Förändringsledarna upplever sig tidsmässigt pressade. De har i grunden flera typer av arbetsuppgifter.

Utöver ansvaret för "sina" kunder har förändringsledarna även ett ansvar för att genomföra kompetenshöjande insatser i form av att kontinuerligt förbereda och genomföra utbildningspass i Språkspåret, Utvecklingsspåret samt Arbets- och utbildningsspåret m.m. De ska därutöver även bemanna kundarbetsplatsen och kundserviceytan samt delta i kommunens samarbete i Trisam (strukturerad samarbetsform där förändringsledarna representerar hela Gävle kommun i samarbetet med 16 hälsocentraler i Gävle samt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan), och hantera insatsen Rätt till rätt. Förändringsledarna samarbetar även med Arbos handledare och arbetsledare som utför exempelvis arbetsträningar och praktik för försörjningsstödstagare. Så arbetet med de egna kunderna är endast en del av arbetsuppgiften som förändringsledare.

Hembesök

1. Hur jobbar ni med hembesök idag? (tid i förväg för föransmälningar, checklistor vid besök, anmäler man ofta olägenheter till Socialtjänsten och liknande)

När de gäller frågan om hembesök avseende ekonomiskt bistånd följer Gävle kommun socialtjänstlagens bestämmelser, rättslig praxis samt Socialstyrelsens riktlinjer.

I 2 kap. 6 § Regeringsformen står att:

Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i andra fall än som avses i 4 och 5 §§. Var och en är dessutom skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande.

Utöver vad som föreskrivs i första stycket är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Lag (2010:1408).

Justitieombudsmannen (JO, dnr. 6514-2009, 6515-2009 och 6516-2009, 2010-12-15) har gjort en utredning om obligatoriska eller systematiska hembesök i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd. Som led i utredningen samlade

JO yttrande från Socialstyrelsen, synpunkter från Sveriges Kommuner och Landsting (nuvarande Sveriges Kommuner och Regioner) och tidigare beslut från JO. Av utredningen framgick det bland annat att:

- Ett beslut om ekonomiskt bistånd bygger på en individuell biståndsbedömning.
- Det är endast sådana uppgifter som är relevanta för biståndsbedömningen som ska inhämtas.
- En utredning om ekonomiskt bistånd efter ansökan av en enskild är frivillig för den enskilde. Utredningen kan inte genomföras om den biståndssökande motsätter sig det. En naturlig följd av detta är att den enskilde ges ett reellt inflytande i utredningsprocessen.
- Det kan finnas ett befogat intresse av socialtjänsten att genomföra ett hembesök, t.ex. för att utreda om person bor på en adress eller om personen är sammanboende eller inte. Hembesök får däremot inte strida mot 2 kap. 6 RF och/eller artikel 8 i Europakonventionen.
- Frivilligheten till ett hembesök måste vara reell. Grundlagsskyddet får inte kringgåas genom att myndigheten utifrån ett hotfullt uppträdande eller antydningar om att den enskilde är tvungen att öppna sitt hem för ett besök för att erhålla bistånd.

Det görs en individuell biståndsprövning och bedömning görs av material som har betydelse för det enskilda fallet. Kommunens socialnämnd får inte ha som rutin att hembesök ska göras hos alla som ansöker om försörjningsstöd. En undersökning av den enskildes hem måste begränsas till sådana fall när ett hembesök framstår som nödvändigt för att nämnden ska få ett tillfredsställande underlag för prövningen av den enskildes ansökan om försörjningsstöd (JO, dnr. 6514-2009, 6515-2009 och 6516-2009, 2010-12-15).

Justitieombudsmannen har i sin ämbetsberättelse 2011 angett bland annat följande ([sid 377-395](#)): "Det bör understrykas att frivilligheten måste vara reell. Grundlagsskyddet får inte kringgåas genom att myndigheten genom ett hotfullt uppträdande eller genom antydningar om att den enskilde är tvungen att öppna sitt hem för ett besök förmår vederbörande att hörsamma en sådan begäran." Även om det finns en risk att en persons ärende avslås på grund av att socialtjänsten inte kunnat göra hembesök och få tillräckligt med uppgifter för sitt

beslut så bör socialtjänstpersonal vara mycket försiktiga med hur de kommunicerar detta, och istället betona att de handlar om en risk, skriver JO: ”Även om i ett visst fall allt talar för att ansökningen kommer att avslås, om besöket inte kommer till stånd, är det enligt min mening olämpligt – för att inte säga direkt felaktigt – att lämna ett så kategoriskt förhandsbesked.”

JO var i skrivelsen starkt kritisk till ett antal stadsdelsförvaltningar i Stockholm som angav att hembesök skulle göras hos alla som uppbar försörjningsstöd och att bristande samarbetsvilja i detta fall kunde påverka rätten till bistånd. Kravet på hembesök baserades således inte på en bedömning i det enskilda fallet. Den generella rutinen om hembesök stod i uppenbar strid med de principer om självbestämmande och integritet som gäller för hur socialtjänsten ska bedriva sin verksamhet.

JO:s beslut är inte rättsligt bindande vilket innebär att en kritiserad myndighet, formellt sett, inte behöver rätta sig efter kritiken. Däremot har JO som uppdrag att bedöma om en myndighet har handlat i enlighet med lagen eller inte.

Vidare finns skrivningar rörande hembesök i Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd ([Handboken sid 94](#)). Där hänvisas till JO:s bedömningar.

Hembesök får inte strida mot 2 kap. 6 Regeringsformen och/eller artikel 8 i Europakonventionen. Frivilligheten till ett hembesök måste vara reell. Grundlagsskyddet får inte kringgåas genom att myndigheten utifrån ett hotfullt uppträdande eller antydningar om att den enskilde är tvungen att öppna sitt hem för ett besök för att erhålla bistånd.

Det är enligt lag inte tillåtet för en kommun att sätta som allmänt och generellt krav att genomföra hembesök för att besluta om ekonomiskt bistånd. Avgörande om hembesök i ett enskilt ärende måste vila på särskilda omständigheter i just det ärendet.

I ärenden om ekonomiskt bistånd gör Gävle kommun hembesök som meddelas innan och görs på frivillig basis av kunden. I de fall kunden nekar till hembesök kan det vara avgörande för beslut om försörjningsstöd eftersom kunden inte

medverkar till utredningens slutförande. Det måste finnas ett motiv för hembesök i det enskilda ärendet och ha en betydelse för beslutet som ska fattas. Detta görs i enlighet med gällande lagstiftning.

Utifrån ovanstående rättsläge ser Gävle kommun följande på frågan om hembesök. Kortfattat finns ett antal förutsättningar en kommun behöver beakta i fråga om hembesök i prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Kommunerna i Sverige är överens om att hembesök så som det rättslig läget är utformat, är ett tämligen ineffektivt verktyg i prövning av ekonomiskt bistånd. Kravet på föransökan samt en "verklig möjlighet att ta ställning" och medgivande från personen, gör åtgärden hembesök tandlös om avsikten är att uppdaga oegentligheter i ansökningsförfarandet av ekonomiskt bistånd.

Givet rättsläget är vår bedömning att föransökan ska ske minst tre dagar innan besöket. Med hänsyn till det fåtal hembesök som utförs finns ingen specifik mall, utan innehållet i besöket utformas efter det syfte med besöket som kommunen förklarat för kunden, och som utgår från vilken information som krävs för att fatta beslut gällande personens ansökan om bistånd. Dokumentation av hembesöket sker i enlighet med ordinarie rutin för dokumentation i ärenden enligt socialtjänstlagen.

Hembesök utförs alltid av två medarbetare. Påträffar handläggarna olägenheter vid hembesök eller i övrigt, anmäls de alltid till socialtjänsten enligt fastlagda rutin inom Valfärd Gävle ([rutin VG-RUT-E-5100-v.5.0.](#)).

I Arbos handläggning av dödsboudredning och förvaltning utförs hembesök regelbundet i samtliga ärenden som en del i utredningen av att eftersöka efterlevande anhöriga eller ekonomiska resurser för att bekosta begravningskostnader m.m. I Arbos rutiner för sådan handläggning finns särskilt avsnitt om hembesök, samt särskilt protokoll för vilka som var närvarande samt vilka åtgärder som vidtogs vid hembesöket (sid. 21-22 i rutin [VG-BIL-V-5776-v.2.0](#)).

2. Hur stor andel av de med försörjningsstöd får hembesök, och sker det en gång, flera ggr per år och liknande?

Gävle kommun gör ett mindre antal hembesök per år i ärende om ekonomiskt bistånd, detta sker i stort sett uteslutande gällande utredning om ansökan om bistånd till möbler och hushållsgeråd. Där kan besök göras för att kommunen ska kunna se befintlig möblering och utrustning i lägenheten vid besöket, och därmed bedöma hushållets behov.

Gävle kommun för ingen statistik på antalet hembesök.